

Nr 35

Utlåtande med anledning av väckt motion om utredning för främjande av samarbete mellan enskilda skogsägare för ett rationellt skogsbruk.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 454, av herr *Larsson* i Hedenäset har yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en skyndsam utredning med syfte att dels främja en utveckling mot ytterligare samarbete enskilda skogsägare emellan för ett rationellt skogsbruk, dels ock underlätta ernåendet av en förbättrad arrondering av bondeskogsbruket.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för yrkandena i motionen, får utskottet hänvisa till denna.

Över motionen har remissyttranden avgivits av lantmäteristyrelsen, domänstyrelsen, skogsstyrelsen och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund.

I yttrande, dagtecknat den 23 februari 1955, har *lantmäteristyrelsen* anfört följande.

En av de grundläggande förutsättningarna för en rationell drift inom bondeskogsbruket torde vara en lämplig arrondering av fastighetsbeståndet. Såsom motionären också antytt råder på många håll betydande brister i detta hänseende. De möjligheter, som för närvarande ur fastighetsbildningssynpunkt erbjudes för förbättring av arronderingen, är främst ägoutbytes- och lagaskiftesinstitutet. Under senare år har — i viss mån försöksvis — genom lantmäteriorganen inom Västerbottens län i huvudsak genomförts en omarrondering i större skala av skogsmark genom ägoutbyten mellan kronan tillhöriga skogar och vissa bolagsskogar. Genomförandet av ägoutbytena har givetvis krävt en nära kontakt med kronans och bolagens representanter. Viss utredning har nyligen påbörjats om möjligheterna att utsträcka dessa ägoutbyten även till enskilda skogar. Huruvida detta kan bli möjligt i någon större omfattning kan styrelsen för närvarande icke uttala sig om. Med hänsyn till lagstiftningen på området kräves nämligen förhållandevis gynnsamma förutsättningar för att få sådana ägoutbyten till stånd. I samband med den pågående omskiftesverksamheten i Dalarna genomföres även en omfattande omarrondering av skogsmarken. Det nuvarande skiftesinstitutet är emellertid för nu ifrågavarande ändamål förhållandevis tidskrävande. För här avsedd omarrondering torde därför ägoutbytesinstitutet för närvarande få tillmätas större praktisk betydelse än lagaskiftesinstitutet. En förutsättning för en mera intensiv verksamhet på detta område från lantmäteriorganens sida är emellertid att de förstärkningar av lantmäteripersonalen i riket, som styrelsen framfört i sina anslagsäskanden för budgetåret 1955/56 (jfr statsverksprop. IX ht s. 361—368), tillgodoses i möjligaste mån. Styrelsen erinrar i detta sammanhang

om att styrelsen i yttrande den 12 februari 1955 till utskottet behandlat vissa av dessa problem.

För en mera omfattande och genomgripande omarrondering inom skogsbruket kräves enligt styrelsens mening emellertid i första hand en avsevärt förenklad fastighetsbildningslagstiftning. Det är, enligt vad styrelsen erfarit, också att vänta att 1954 års fastighetsbildningskommitté vid sin omarbetning av denna lagstiftning kommer att framlägga förslag, som kommer att öka möjligheterna att på ett enklare sätt genomföra omarrondering inom skogsmarker.

I viss omfattning kan omarrondering av skogsmark ske genom avtalsbyten av fastigheter utan samband med fastighetsbildning. Förutsättningarna för sådana byten är emellertid för närvarande icke tillfredsställande. I icke ringa omfattning försvåras sålunda angivna byten bl. a. av gällande bolagsförbudslag. Förslag till ny bolagsförbudslagstiftning har nyligen framlagts av 1951 års jordbruksrationaliseringsutredning. Därest utredningens förslag upphöjes till lag, torde förutsättningarna öka för nu ifrågavarande byten. Det torde även vara önskvärt att underlätta byten mellan enskilda samt mellan kronan och enskilda. I icke obetydlig omfattning kan byten, som här avses, jämväl försvåras av gällande beskattningsbestämmelser ävensom av föreskriften i stämpelförordningen om att stämpelavgift skall utgå vid byte. Enligt sina direktiv skall utredningen bl. a. uppmärksamma möjligheterna att genomföra önskvärda förstärkningar av ofullständiga jordbruk genom byte av skogsmark. Utredningen har att föreslå sådana ändringar och kompletteringar av bestämmelserna, som kan underlätta förstärkningar, och skall vidare överväga möjligheter att förenkla förfarandet i sådana fall, då skogsmark i allmän ägo anses böra disponeras för rationaliseringsändamål. Det är på grund härav att förutse att utredningen kommer att uppmärksamma nyss antydda hinder för byten av skogsfastigheter ävensom att utredningens arbete i stor utsträckning även eljest avser att lösa de frågor, som motionären önskar få utredda, i den mån dessa ej faller inom fastighetsbildningskommitténs område. Utredningen torde även vid sitt ståndpunktstagande komma att beakta behovet av ökat stöd i skilda hänseenden åt en rationalisering av bondeskogsbruket.

Behovet av samarbete enskilda skogsägare emellan för ett rationellt skogsbruk har i olika sammanhang framträtt allt tydligare under senare år. Starka skäl talar för att detta behov kommer att bli än mera framträdande under de närmaste åren. Såsom motionären även berört har värdefulla initiativ i denna riktning tagits av skogsägarnas organisationer. I skrivelse till Kungl. Maj:t har också Sveriges skogsägareföreningars riksförbund hemställt om vissa statliga åtgärder för att underlätta och effektivisera samverkan mellan skogsägarna. Den av förbundet sålunda upptagna frågan, som synes i stort sett överensstämma med den som angives i motionärens första hemställan, torde därför för närvarande vara under Kungl. Maj:ts prövning. Enligt styrelsens mening synes den böra vinna särskilt beaktande. I detta sammanhang anmäler styrelsen, att den med hänsyn till frågans betydelse i fastighetsbildningssammanhang tagit initiativ till viss begränsad utredning angående det närstående problemet om en mera ändamålsenlig förvaltningsform av enskilda skogsmarker, som tillhör skilda rättssubjekt. Ett förslag till ny fastighetsbildningslag kan nämligen med stor sannolikhet förväntas innehålla mera effektiva bestämmelser rörande avsättande av gemensamhetsskog än de nuvarande. En förutsättning för bildande av gemensamhetsskog i större utsträckning torde dock vara att en lämplig förvaltning kan genomföras för skogen. Bysamfällighetslagets förvaltningsform synes i fråga om förvaltning av skog icke ha motsvarat för-

väntningarna på en mera ändamålsenlig förvaltning. Ej heller synes vissa andra former av gemensam förvaltning av skog ha utfallit helt tillfredsställande. Det förefaller på många håll råda tydlig misstro mot samfällt ägande, som i viss utsträckning torde bottna i svårigheterna att skapa förtroende för den gemensamma förvaltningen och att få till stånd ändamålsenlig skötsel av gemensam mark. En ändring i detta förhållande har styrelsen funnit vara önskvärd.

Styrelsen anser sig slutligen böra beröra den av motionären inledningsvis antydda frågan om tillståndet i det svenska bondeskogsbruket i avseende å skogsvården. Såvitt styrelsen kunnat finna torde tillräckliga uppgifter saknas rörande bondeskogsbrukets produktionsbetingelser för att möjliggöra en klar överblick över detta problemkomplex. En dylik utredning kräver emellertid lång tid och stora insatser av vetenskapligt arbete. Närmast synes den ligga inom skogshögskolans och statens skogsforskningens instituts verksamhetsområde.

Av vad styrelsen i det föregående anfört torde framgå att de spörsmål, som motionären önskar få utredda i syfte att underlätta ernåendet av en förbättrad arrondering av bondeskogsbruket, redan är föremål för utredning. Vad beträffar frågan om främjandet av en utveckling mot ytterligare samarbete enskilda skogsägare emellan för ett rationellt skogsbruk, så torde den på grund av särskild framställning för närvarande vara föremål för Kungl. Maj:ts prövning. En utredning rörande frågan synes enligt styrelsens mening angelägen.

Domänstyrelsen har i sitt yttrande, dagtecknat den 12 mars 1955, framhållit att frågan om ytterligare samarbete enskilda skogsägare emellan för ett rationellt skogsbruk berörts i Sveriges skogsägareföreningars riksförbunds skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 december 1954. I skrivelsen har anförts bl. a. att det ansetts lämpligt att med de utvecklingstendenser inom skogsbruket, som under senare år blivit allt klarare framträdande, redan nu vidtaga mått och steg för att inom skogsägareföreningarnas ram och i första hand åt deras medlemmar lämna bästa möjliga samverkan och stöd även i fråga om den rena skogsvården inom bondeskogsbruket. Sedan Kungl. Maj:t — enligt vad styrelsen erfarit — numera bemyndigat jordbruksministern att tillsätta en särskild utredning för behandling av bl. a. denna fråga, torde motionen i detta avseende icke böra föranleda vidare åtgärd. Vad beträffar frågan om förbättrad arrondering av bondeskogsbruket förutsätter styrelsen att yttrande därutinnan kommer att avgivas av annan i dylika frågor sakkunnig myndighet.

Skogsstyrelsen har i yttrande den 4 mars 1955 anfört följande.

Vad beträffar den i motionen först berörda frågan framhåller styrelsen, att den i skrivelse den 8 september 1954 hemställt, att Kungl. Maj:t ville genom särskilt tillkallade sakkunniga föranstalta om en allmän utredning och omprövning av skogsvårdsstyrelsernas organisation och personaluppsättning m. m. Bland olika spörsmål, som borde utredas, framhöll styrelsen formerna för samarbete med andra organ. I 1955 års statsverksproposition har föredragande departementschefen anmält sin avsikt att hos Kungl. Maj:t begära bemyndigande att tillsätta utredningen.

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund har, som i motionen nämnes, den 15 december 1954 gjort en framställning, vilken intimt berör förevarande spörsmål. I framställningen skisseras en plan för utökning av skogsägareföreningarnas verksamhet på skogsvårdens område. Föreningar-

na skulle enligt planen åtaga sig vissa förrättningar, som nu merendels utföres av skogsvårdsstyrelserna. De senares verksamhet med skogsvård skulle successivt minska. För sin vidgade verksamhet skulle skogsägareföreningarna åtnjuta statligt stöd.

Trots de framsteg, som skogsbruket i dess olika driftsformer gjort på skogsvårdens område, kan brister ännu påvisas. Inom bondeskogsbruket är dessa ofta att hänföra till det förhållandet, att olämplig arrondering och alltför långt driven ägosplittring försvårar ett planmässigt och rationellt skogsvårdsarbete. Men även andra svårigheter föreligger. Sålunda har den enskilde skogsägaren ej alltid möjlighet att anskaffa och ekonomiskt utnyttja den maskinella utrustning, varav han kan ha behov. På sistone har vidare den minkade tillgången på arbetskraft ofta utgjort ett svårt hinder.

I många fall kan önskvärda förbättringar vinnas genom bättre arrondering, men ofta synes botemedlet vara ökad samverkan mellan de enskilda skogsägarna. Förbundets nyssnämnda förslag torde syfta till att åstadkomma sådan samverkan. Andra vägar står emellertid också öppna, och det är möjligt att olika medel visar sig lämpliga i skilda fall. Under alla förhållanden synes frågan vara av den vikt, att den bör bli föremål för utredning.

Av det anförda torde ha framgått, att spørgsmålet om skogsvårdsstyrelsernas organisation, förbundets framställning och det i motionen angivna förslaget i syfte att åstadkomma ökad samverkan mellan skogsägarna intimt sammanhänger. Det synes därför naturligt, att den förebådade utredningen rörande skogsvårdsstyrelserna behandlar hela frågekomplexet.

Vad angår det i motionen framförda förslaget om utredning i syfte att underlätta förbättrad arrondering framhåller skogsstyrelsen, att olämplig arrondering och ägosplittring mångenstädes utgör ett allvarligt hinder för planmässigt skogsvårdsarbete. Arronderingsfrågan är emellertid redan föremål för utredning, och skogsstyrelsen har sig bekant, att såväl 1954 års fastighetsbildningskommitté som 1951 års jordbruksrationaliseringsutredning har den under behandling. Skogsstyrelsen kan därför begränsa sig till att framhålla, att frågan är av utomordentlig betydelse för det enskilda skogsbruket och att det är angeläget att åtgärder för att förbättra arronderingen, genom underlättande av ägoutbyte eller på annat sätt, snarast vidtages.

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund har i sitt den 21 mars 1955 dagtecknade yttrande anfört följande.

Motionen syftar till förbättringar av de utan tvivel svåra förhållanden inom vårt skogsbruk, som uppstått på grund av att en tidigare gällande jorddelningslagstiftning tillåtit en långtgående parcellering av skogsskiftena. Själva uppdelningen av skogen på ett stort antal ägare kan knappast sägas vara något direkt fel. Däremot försvårar skiftenas form i många fall en enligt moderna åsikter rationell skogsvård. De svagheter, som på denna grund kan sägas vidlåda småskogsbruket, har emellertid skogsägarna sedan länge själva varit på det klara med. Tillkomsten av skogsägareföreningarna kan sägas vara en följd av att skogsägarna känt sin skogsbruksform vara i behov av i vissa fall samfällda åtgärder och anordningar, som kunde motverka dessa svagheter.

Enligt förbundet torde utan tvekan kunna sägas, att det samarbete som etablerats av skogsägarna i skogsägareföreningarna haft direkta fördelar beträffande t. ex. saluförandet av produkterna från många småskiften. Men även i andra fall har samarbetet i föreningarna visat en påtaglig styrka och

goda möjligheter att eliminera svagheterna i småskiftesindelningen t. ex. genom gemensamt anskaffad maskinpark. I detta hänseende kan på sina håll visas på goda resultat t. ex. vägbrytningar med de gemensamt underhållna vägtraktorerna. Vidare har avverkningar och dikningsarbeten m. fl. arbeten utförts gemensamt. Det torde utan tvekan vara möjligt att med gott resultat driva detta samarbete även då det är fråga om skogsskötselåtgärder. Förbundet har genom sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 december 1954 riktat uppmärksamheten på de möjligheter, som skogsägarna har genom samarbete i sina föreningar, när det gäller att förbättra skogsvården på de små och oregelbundet utlagda skogsskiftena.

För att dessa arbeten skall kunna utföras på ett riktigt sätt har förbundet förutsatt, att en viss kontinuitet är nödvändig. Förbundet har föreslagit, att skogsägarna inom vissa begränsade områden av lämplig storleksordning skall gemensamt anställa en skoglig fackman, som skulle biträda skogsägarna i deras ökade självverksamhet på de många skogsskiftena.

Det torde enligt förbundet vara odiskutabelt att det vore av största fördel för skogsbrukandet, om ur skötselsynpunkt lämpligare ägofigurer kunde tillskapas genom omskiftning och ägoutbyten. Men som bekant medför nu tillämpade former för sådana omskiften så höga kostnader, att intressenterna ofta är helt obenägna att påtaga sig dessa. Skulle man emellertid på något sätt kunna nå fram till en förenklad handläggning av sådana lantmåterispörsmål, som skulle kunna leda till en förnuftig och ändamålsenlig arrondering av skogen, vore detta självfallet till stor fördel med tanke på den ytterligare intensifiering av skogshanteringen, som såväl ur den enskildes som samhällets synpunkt är önskvärd.

Med hänvisning till vad nyss anförts tillstyrker förbundet en utredning, som undersöker möjligheterna att ernå en enkel och ur kostnadssynpunkt billig metod för en bättre arrondering av skogsmarken.

Utskottet. Under senare tid har i vårt land förts en ganska intensiv debatt om skogarnas tillstånd och skötsel, därvid jämförelser gjorts mellan de olika ägarekategoriernas insatser på området. I anslutning härtill har motionären i föreliggande motion bemött den kritik, som riktats mot bondeskogarna, och fäst uppmärksamheten på skilda spörsmål, som enligt motionärens åsikt bör bli föremål för åtgärder från statsmakternas sida.

Till en början yrkar motionären, att frågan om främjandet av en utveckling mot ytterligare samarbete enskilda skogsägare emellan för ett rationellt skogsbruk skall utredas. Med anledning härav vill utskottet erinra om att chefen för jordbruksdepartementet enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 mars 1955 tillkallat särskilda sakkunniga för att utreda skogsvårdsverksamheten i fråga om de enskilda skogarna och därmed sammanhängande frågor. För att få en klarare bild av läget beträffande skogstillgången och skogsvården har Kungl. Maj:t vidare samma dag uppdragit åt statens skogsforskningsinstitut att verkställa utredning i dessa hänseenden. Vid angivna förhållanden torde motionens syfte såvitt avser nu ifrågavarande problem vara tillgodosett.

Vad härefter angår motionärens hemställan om utredning i syfte att underlätta ernåendet av en förbättrad arrondering av bondeskogsbruket, vill utskottet framhålla, att detta problem är föremål för överväganden inom

1951 års jordbruksrationaliseringsutredning och 1954 års fastighetsbildningskommitté. Enligt utskottets mening föreligger därför icke behov av ytterligare utredning på nämnda område.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,
att motionen II: 454 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 november 1955

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN

Närvarande: se under utlåtandet nr 34.